

رویکرد مقایسه‌ای بین دیدگاه حسابرسان مستقل و حسابرسان دستگاه‌های نظارتی

در پیشگیری از تقلب بر اساس الزامات دانش، مهارت و اخلاق در حسابرسان

حسن کهرودی*، قدرت‌اله برزگر**، یحیی کامیابی***

چکیده

هدف این مقاله، مقایسه رویکرد بین دیدگاه حسابرسان مستقل و حسابرسان دستگاه‌های نظارتی در پیشگیری از تقلب بر اساس الزامات دانش، مهارت و اخلاق در حسابرسان است. این پژوهش، از نظر هدف کاربردی و از نظر شیوه جمع‌آوری اطلاعات توصیفی بوده و اطلاعات با ابزار پرسشنامه جمع‌آوری شده است. جامعه آماری پژوهش، شامل دو گروه از حسابرسان شامل حسابرسان مستقل (حسابرسان شاغل در مؤسسات حسابداری عضو جامعه حسابداران رسمی ایران و سازمان حسابداری) و حسابرسان دستگاه‌های نظارتی (شامل حسابرسان شاغل در سازمان بازرسی کشور، دیوان محاسبات و وزارت امور اقتصاد و دارایی) بوده است که پرسشنامه‌ها بین آن‌ها توزیع و در نهایت ۳۸۴ پرسشنامه گردآوری شده است که پایایی و روایی آن‌ها مورد سنجش و تأیید قرار گرفت. روش مورد تجزیه و تحلیل برای آزمون فرضیه‌های پژوهش آزمون من-ویتنی بوده است. یافته‌های پژوهش نشان داد که بین دیدگاه حسابرسان مستقل و حسابرسان دستگاه‌های نظارتی در خصوص نقش الزامات دانش و الزامات اخلاق در پیشگیری از تقلب تفاوت معناداری وجود دارد ولی در ارتباط با الزامات مهارتی، تفاوت معناداری بین دیدگاه این دو گروه وجود ندارد.

واژه‌های کلیدی: تقلب، پیشگیری از تقلب، مهارت حسابرسان، دانش حسابرسان، اخلاق حسابرسان.

* دانشجوی دکتری حسابداری، دانشکده علوم اقتصادی و اداری، دانشگاه مازندران، بابل، ایران. تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۲۴

** استادیار گروه حسابداری، دانشکده علوم اقتصادی و اداری، دانشگاه مازندران، بابل، ایران. تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۴/۱۷

*** استاد گروه حسابداری، دانشکده علوم اقتصادی و اداری، دانشگاه مازندران، بابل، ایران. نویسنده مسئول: قدرت‌اله برزگر

ghbarzegar@umz.ac.ir

مقدمه

امروزه بسیاری از سازمان‌ها برای رسیدگی به تقلب و تأثیر آن بر عملکرد خود تلاش می‌کنند و در این میان نقش حسابرسان و ویژگی‌های آن‌ها در پیشگیری از تقلب دارای اهمیت بسزایی است. عوامل مولد تقلب در سازمان‌ها پویا بوده و به عنوان خطری جدی برای سازمان و نیز اقتصاد جهانی به‌شمار می‌آید. امروزه، بسیاری از سازمان‌ها برای رسیدگی به نگرانی‌های تقلب و تأثیر آن بر عملکرد خود تلاش می‌کنند. عملکرد سازمان‌ها ممکن است به شدت به شیوه‌های تقلب بستگی داشته باشد که می‌تواند بر شهرت سازمان تأثیر منفی بگذارد. در واقع، اگر تقلب کشف نشود، سازمان‌ها نمی‌توانند سالم و رقابتی باقی بمانند (یعقوب^۱ و همکاران، ۲۰۲۳؛ هالبونی^۲، ۲۰۱۵). از آن‌جا که سازمان‌ها تلاش می‌کنند این نگرانی‌ها را برطرف نمایند، با توجه به پیوندهای احتمالی بین انگیزه‌های تقلب، تعهد و عملکرد سازمان‌ها، به کارگیری یک فرآیند دقیق ضروری است. سازمان‌ها باید اقدامات پیشگیری، شناسایی و اصلاح را برای رسیدگی به هرگونه علامت قرمز تقلب انجام دهند (دوان و تا^۳، ۲۰۲۳). اگرچه در ایران آمارهای رسمی از تقلب‌ها ارائه نمی‌شود ولی طبق آمارهای سازمان شفافیت بین‌الملل در سال ۲۰۲۲، ایران در بین ۱۸۰ کشور دنیا با نمره ۲۵، رتبه ۱۴۷ را دارد، از این رو، در ایران نیز، در دهه‌های اخیر مبارزه با رشوه و فساد مورد تأکید قرار گرفته است. به طوری که قوانین مختلف نظیر قانون مبارزه با پولشویی، قانون ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد تصویب و ابلاغ شده و همایش‌های متعددی برگزار شده است (ممتی و زمان، ۱۳۹۴).

طبق بند ۴ بخش ۲۴۰ استانداردهای حسابرسی ایران، تقلب عبارت است از «هرگونه اقدام عمدی فریبکارانه یک یا چند نفر از مدیران، کارکنان یا اشخاص ثالث، برای برخورداری از یک مزیت ناروا یا غیرقانونی» و در بند ۹ این استاندارد، تقلب و اشتباه را از یکدیگر تفکیک و بیان می‌کند که تنها ویژگی متمایزکننده تقلب از اشتباه، قصد و نیت است و این که اشتباهات، ناشی از اعمال غیرعمدی (سهوی) است (مهدوی و قهرمانی، ۱۳۹۳). تقلب اغلب زمانی رخ می‌دهد که کارکنان، مدیران یا سازمان‌ها تحت فشار هستند. استرس می‌تواند به دلیل بن‌بست در زندگی شخصی مانند مشکلات مالی یا به دلیل شکاف در روابط بین کارفرما و کارمند ایجاد شود. انگیزه یا فشار برای انجام گزارشگری مالی متقلبانه ممکن است زمانی وجود داشته باشد که مدیریت از خارج یا درون واحد تجاری

برای دستیابی به هدف سود یا نتیجه مالی تحت فشار باشد (نوین و نوین^۴، ۲۰۲۳). در میان نظریه‌های مرتبط با تقلب، نظریه مثلث تقلب کرسی^۵ (۱۹۵۳) به طور گسترده مورد تایید و استفاده قرار گرفته است. کرسی نشان داد که تقلب زمانی اتفاق می افتد که سه عامل فشار، فرصت و توجیه وجود داشته باشد (کرسی، ۱۹۵۳).

ادبیات نشان می دهد که حساب‌برسان نمی توانند همه تقلب‌ها را شناسایی کنند و تنها ۳۰ تا ۴۰ درصد از تقلب‌ها را کشف می کنند (دوی و ساینی^۶، ۲۰۲۲). نتایج پژوهش‌ها نشان می دهد که قابلیت‌های فردی حساب‌برسان نقش مهمی در مهارت آن‌ها در کشف تقلب دارد (پراموکی و آگوستین^۷، ۲۰۲۳). اعتبار توانایی‌های حرفه‌ای حساب‌برسان به دلیل افزایش موارد ناتوانی آن‌ها در شناسایی و گزارش اشتباهات قابل توجه در گزارش‌های سالانه آسیب دیده است. بر اساس نظرسنجی انجمن بازرسان خبره تقلب (ACFE^۸)، تنها ۱۶ درصد از پرونده‌های تقلب توسط حساب‌برسان کشف شد که در مقایسه با ۴۸ درصد مواردی که برای اولین بار توسط افشاگران فاش شد، رقم بسیار پایینی است. عناصری که بر اثربخشی حساب‌برسان در ارزیابی خطر تقلب تأثیر می گذارند هنوز به طور کامل درک نشده‌اند (پراموکی و آگوستین، ۲۰۲۳). مطالعات نشان داده‌اند که قابلیت‌ها و شایستگی حساب‌برسان با توانایی آن‌ها در رمزگذاری، بازیابی و تجزیه و تحلیل اطلاعات مرتبط است که ذاتاً ریشه در ویژگی‌های شخصیتی و تجربه آن‌ها دارد (گالکوئیست و جوکیپی^۹، ۲۰۱۵). چنین فرضیه‌هایی با مطالعات قبلی در مورد ارزیابی خطرات تقلب که عوامل بسیاری را شناسایی کرده‌اند که ممکن است بر توانایی حساب‌برسان در ارزیابی خطر تقلب تأثیر بگذارد، از جمله ویژگی‌های شخصیتی، تجربه و استدلال اخلاقی تقویت می شوند (امرسون و یانگ^{۱۰}، ۲۰۱۲). مطالعه‌ای که توسط کلمنتر^{۱۱} (۲۰۲۰) انجام شده، این فرضیه را با استنباط این که ویژگی‌های شخصیتی در بین حساب‌برسان داخلی و مستقل با تجربه وجود دارد، مانند سطح بالای وظیفه‌شناسی و صراحت و روان‌رنجوری کمتر که از ایده همبستگی بین اثربخشی حساب‌برسان در کشف تقلب و ویژگی‌های شخصیتی نشأت می گیرد، گسترش می دهد (کلمنتر، ۲۰۲۰). علاوه بر این، پژوهش منصور و عبداللهی^{۱۲} (۲۰۲۰) نشان داد که وظیفه‌شناسی یک عامل شخصیتی در ارزیابی خطر تقلب است. همچنین عبدو و همکاران^{۱۳} (۲۰۲۲) دریافته‌اند که ویژگی‌های شخصیتی به تقویت اثربخشی کنترل‌های داخلی در شرکت‌های لبنانی کمک می کند. وروی و همکاران^{۱۴} (۲۰۲۲) نشان دادند که

برای حساب‌برسان با موضع اخلاقی قوی، ارتباط مثبتی بین صفت شک و کشف تقلب وجود دارد. هم موضع اخلاقی و هم بدبینی، ویژگی‌های شخصیتی حساب‌برسان را در تصمیم‌گیری منعکس می‌کند. مطابق با نظر دی‌گابریل^{۱۵} (۲۰۰۹) مهم‌ترین مهارت‌های مورد نیاز حساب‌برسان جهت پیشگیری از تقلب عبارتند از: تجزیه و تحلیل قیاسی، خونسردی، دانش حقوقی، ارتباط شفاهی، ارتباط کتبی، مهارت تحلیلی، انعطاف‌پذیری پژوهشی، تفکر انتقادی، حل مسئله بدون ساختار (دی‌گابریل، ۲۰۰۹).

حساب‌برسان نیاز به کسب مهارت‌های بیشتری برای به حداقل رساندن شیوه‌های تقلب در بخش دولتی و خصوصی دارند که این امر در ارتباط با حساب‌برسان دستگاه‌های نظارتی نیز صدق می‌کند (لطیف و همکاران^{۱۶}، ۲۰۱۹). ارتقای دانش و صلاحیت حرفه‌ای مبتنی بر این حقیقت است که رشد جهانی شدن و تنوع خدمات حسابداری و از سوی دیگر بازارهای رقابتی در حال افزایش منجر به توجه بیشتری به حرفه حسابداری و استانداردهای اخلاقی آن شده است (موردیانسیا^{۱۷}، ۲۰۲۲). اصول اخلاقی در میان حساب‌برسان، از ویژگی‌های مهم در پیشگیری از تقلب به شمار می‌رود. در واقع، اصول اخلاقی، ارزش‌های اخلاقی هستند که رفتار افراد یا گروه‌ها را در ارتباط با آنچه صحیح یا اشتباه است، کنترل می‌کند (فرناندیتیا و ماسلیچا^{۱۸}، ۲۰۲۰). آگاهی از اجرای رفتار اخلاقی باعث ایجاد اعتماد، صداقت، هدف، پاسخگویی و شفافیت در حساب‌برسان بخش عمومی می‌شود که انگیزه توسعه حرفه‌ای پایدار است (روهر و استورینگ^{۱۹}، ۲۰۱۷؛ ساوانت^{۲۰}، ۲۰۲۰). اخلاق حساب‌برسان دستگاه نظارتی، برای تأثیرگذاری بر کاربران گزارش‌های حسابداری (صورت‌های مالی) مانند کارکنان، وام‌دهندگان، سرمایه‌گذاران، تأمین‌کنندگان، مدیریت، مشتریان و دولت برای تصمیم‌گیری دقیق در راه جلوگیری از تقلب ایجاد شده است (پاین و لاندردی^{۲۱}، ۲۰۰۵؛ لطیف و همکاران، ۲۰۱۹). علی‌رغم این که موضوعات بسیاری توسط پژوهشگران پیشین در حسابداری رفتاری مورد بررسی قرار گرفته است، اما پژوهش جاری از منظر محتوای پژوهشی از دیگر پژوهش‌ها متفاوت می‌باشد. تمایز پژوهش جاری با سایر پژوهش‌های انجام شده در این است که کمی فراتر رفته و به بررسی تلفیقی از تمام متغیرهای مهارت، دانش و الزامات اخلاقی در پیشگیری از تقلب توسط حساب‌برسان دستگاه نظارتی و حساب‌برسان مستقل می‌پردازد. علاوه بر این، پژوهش حاضر گروه‌های حساب‌برسان دستگاه نظارتی و حساب‌برسان مستقل را بایکدیگر مقایسه می‌کند که در پژوهش‌های فوق

مورد بررسی قرار نگرفته است. این کار از این جهت مفید است که پژوهش حاضر مبانی نظری مربوط به پژوهش‌های حسابرسان دستگاه نظارتی و حسابرسان مستقل را افزایش داده و همچنین در راستای سیاست‌گذاری قانون‌گذاران حرفه حسابرسی مفید می‌باشد. در اهمیت و ضرورت پژوهش حاضر می‌توان عنوان نمود، با توجه به این که تقلب به عنوان خطری تلقی می‌گردد که در عرصه‌های ملی و بین‌المللی به صورت‌های مختلف ظهور کرده و در سال‌های اخیر نیز رشد فزاینده‌ای را به همراه داشته، لذا پیشگیری از تقلب را می‌توان سازوکار اصلی برای حل مشکل تقلب عنوان نمود، بنابراین ضرورت دارد حسابرسان با مجهز شدن به عوامل رفتاری از قبیل مهارت، دانش و اخلاق و با هدف تخصیص بهینه منابع از وقوع تقلب جلوگیری نمایند، چرا که در صورت عدم پیشگیری و کشف تقلب زیان‌های هنگفتی بر پیکره اقتصاد جهانی و بازارهای مالی هر کشوری وارد خواهد شد و دولت‌ها در دستیابی به مهم‌ترین اهداف خود که همانا پاسخگوئی و ایجاد رفاه عمومی و استفاده بهینه و موثر از منابع عمومی در اختیار می‌باشد، ناکام خواهند ماند. در نهایت با توجه به مطالب بیان شده، این پژوهش درصدد است تا به این پرسش پاسخ دهد که آیا تفاوت معناداری در دیدگاه حسابرسان مستقل و حسابرسان دستگاه نظارتی در ارتباط با الزامات مهارت، دانش و اخلاق برای پیشگیری از تقلب وجود دارد یا خیر؟

مبانی نظری و پیشینه

مفهوم تقلب، نظریه‌ها و مدل‌های مرتبط با آن

مشکلی که اغلب در سازمان‌های دولتی و بخش‌های عمومی رخ می‌دهد، تقلب است (یولمسیا^{۲۲}، ۲۰۲۱). تقلب در بخش‌های عمومی همیشه به دلیل کنترل‌های داخلی غیر موثر و ناکارآمد انجام شده و بخش‌های دولتی زمانی بیشترین آسیب‌پذیری را در برابر تقلب دارند که دارای تعهدات، هزینه‌ها و سیاست‌های مبتنی بر تقاضاهایی باشند که زمان و منابع کافی را برای اعمال ریسک و اجرای کنترل‌ها برای پیشگیری از تقلب اختصاص نمی‌دهند (لطیف و همکاران، ۲۰۱۹). وقوع پدیده تقلب و کشف آن یکی از نگرانی‌های مهم ذی‌نفعان در هر سازمانی است. تقلب از نگاه پژوهشگران حوزه علوم قضایی و حسابرسی، به معنای استفاده افراد از شکاف‌های موجود در قوانین و استانداردها به منظور به دست آوردن منافع شخصی در ازای آسیب رساندن به ارزش سازمان یا ذی‌نفعان تلقی می‌گردد (آدھیامبو^{۳۳}، ۲۰۲۲).

به گفته انجمن بازرسان خبره تقلب (۲۰۱۶)، تقلب، اعمال غیرقانونی است که عمداً برای اهداف معین (دستکاری یا ارائه گزارش‌های نادرست به طرف‌های دیگر) توسط افرادی از داخل یا خارج از سازمان برای کسب منفعت از دیگران به روش نادرست یا با زور، مملو از تاکتیک، حيله‌گری و پنهانی انجام می‌شود (راسمانا و تانجانگ^{۲۴}، ۲۰۲۰). فعالیت‌هایی از قبیل دستکاری سوابق صورت‌های مالی، حذف اسناد و ثبت سود که می‌تواند به بخش مالی یا اقتصاد کشور آسیب برساند، از جمله روش‌های تقلب است که اغلب توسط افراد انجام می‌شود. بنابراین، یکی از تلاش‌های دولت برای رسیدگی و کشف تقلب در سازمان‌های دولتی یا بخش عمومی، انجام حسابرسی‌های پژوهشی و اعمال حسابداری قانونی در بررسی‌های خود است (رحیم و همکاران، ۲۰۱۸). سه نوع عمده تقلب شغلی طبق طبقه‌بندی انجمن بازرسان خبره تقلب عبارتند از: سوء استفاده از دارایی‌ها؛ تقلب در صورت‌های مالی یا گزارشگری مالی متقلبانه و فساد مالی (انجمن بازرسان خبره تقلب، ۲۰۱۶).

نظریه‌های تقلب را می‌توان از دو منظر مورد بررسی قرار داد که عبارتند از: نظریه‌های پیشگیری و اصلاح (جرم‌شناسی) و نظریه‌های کشف تقلب (حسابرسی). نظریه‌های پیشگیری و اصلاح (جرم‌شناسی) عبارتند از: نظریه جرم‌شناسی کلاسیک، نظریه زیست‌شناختی جرم، نظریه‌های روان‌شناختی و نظریه جامعه‌شناختی. نظریه جرم‌شناسی کلاسیک که مبتنی بر اصول فلسفی سودمندگرایی است، ریشه در این باور دارد که نوع بشر موجوداتی منطقی و حساب‌گر هستند. در نتیجه، اقداماتی را انجام می‌دهند تا از درد دوری جویند و خوشنودی را در خود ایجاد کنند. نظریه زیست‌شناختی جرم، جنبه‌های تشریحی، فیزیولوژی، تشخیص بیماری و بیوشیمی شخص بزهکار را مطالعه می‌کند. نظریه‌های روان‌شناختی جرم، مانند تبیین‌های زیست‌شناختی، تبهکاری را با انواع خاص شخصیت مربوط می‌دانند و در نهایت نظریه جامعه‌شناختی اشاره به این موضوع دارد که ماهیت جرم به نهادهای اجتماعی جامعه بستگی دارد. یکی از مهم‌ترین جنبه‌های تفکر جامعه‌شناختی درباره جرم، تأکید بر ارتباطات متقابل میان هم‌نوابی و کج‌روی در زمینه‌های اجتماعی مختلف است (مهدوی و قهرمانی، ۱۳۹۳).

مسئولیت حساب‌برسان برای کشف تقلب و نظریه‌های مرتبط

نقش حساب‌برسان مستقل در کشف و گزارش تقلب در شرکت‌ها موضوعی بحث‌انگیز است. استانداردهای جدید بین‌المللی (استاندارد حسابرسی ۲۴۰) از حساب‌برسان انتظار دارد که تا حدی مسئولیت ثانویه کشف تقلب و اشتباه در صورت‌های مالی را بپذیرند (یوگوانتا و همکاران^{۲۵}، ۲۰۱۸). یکی از اساسی‌ترین شکاف‌ها در ادبیات حسابرسی معاصر این است که حساب‌برسان مسئول تشخیص تقلب نیستند. به نظر می‌رسد هیچ ادبیات معتبری وجود ندارد که نشان دهد حساب‌برسان باید حسابرسی‌ها را با هدف کشف یا تشخیص تقلب طراحی کنند (کراویتز^{۲۶}، ۲۰۱۲).

حساب‌برسان به عنوان اشخاص ثالث مستقل، مسئول اطمینان‌بخشی معقول از وجود تحریف‌های بااهمیت ناشی از تقلب یا اشتباه در صورت‌های مالی شرکت‌ها هستند، بنابراین، بهبود توانایی حساب‌برسان در شناسایی تقلب مالی برای مهار آن و کاهش زیان‌های ناشی از تقلب مالی از اهمیت بالایی برخوردار است (گنگ و یانگ^{۲۷}، ۲۰۲۱). ناتوانی حساب‌برسان در پیشگیری و کشف تقلب به شیوه‌ای مناسب، باعث آسیب زیادی به اعتبار و ازدست رفتن جایگاه شغلی و شهرت حساب‌برس و زیان‌های اقتصادی جامعه می‌شود (ادمولا و همکاران^{۲۸}، ۲۰۱۷).

در این میان نظریه شایستگی به عنوان نظریه زیربنا و نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده به عنوان نظریه پشتیبان مطرح است. نظریه شایستگی دانش، مهارت‌ها و سایر ویژگی‌های خاص مورد نیاز برای انجام مؤثر یک کار در سازمان را توصیف می‌کند و به عنوان ابزار منابع انسانی برای ارزیابی، انتخاب، آموزش و توسعه و برنامه‌ریزی جانشینی استفاده می‌شود. از مدل شایستگی می‌توان برای رتبه‌بندی سطح شایستگی کارکنان در یک سازمان استفاده کرد (لوسیا و لپسینگر^{۲۹}، ۱۹۹۹). نظریه شایستگی با تأکید بر قابلیت‌ها (مهارت‌ها، ارزش‌ها، توانایی‌ها، اخلاق و سایر ویژگی‌ها) دید بهتری از عوامل تقلب ارائه می‌کند. بنابراین، مدل شایستگی می‌تواند توسط حساب‌برسان دستگاه نظارتی به طرق مختلف از جمله هنگام دسترسی به خطر تقلب مورد استفاده قرار گیرد (لطیف و همکاران، ۲۰۱۹).

نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده به دنبال پیش‌بینی و تبیین رفتار انسان است. این نظریه بر این فرض استوار است که انسان، برای اتخاذ یک تصمیم رفتاری معقول، از اطلاعات به صورت قاعده‌مند استفاده می‌کند و عملی را انجام می‌دهد که قصد و نیت آن را داشته

است به نوعی که هر چه قصد اتخاذ یک رفتار، قوی‌تر باشد، موفقیت بیشتری برای انجام آن رفتار مورد انتظار می‌باشد (آجزن و مادن^{۳۰}، ۱۹۸۶). این نظریه توضیح می‌دهد که چگونه می‌توان علاقه به عمل و رفتار ایجاد کرد. علاقه به رفتار به عنوان نشانه‌ای از آمادگی فرد برای انجام یک رفتار تعریف می‌شود، یا می‌توان آن را به عنوان چیزی که مقدم بر عمل است، فرض نمود (یولمسیا، ۲۰۲۱).

ویژگی‌های حساب‌رسان و پیشگیری از تقلب

بسیاری از پژوهشگران معتقدند که عوامل رفتاری از قبیل مهارت، دانش، نگرش، تعهد سازمانی و آگاهی اخلاقی، افشاءگری و صداقت حساب‌رسان در پیشگیری از تقلب تاثیرگذار می‌باشد (اکینبوال و همکاران^{۳۱}، ۲۰۲۰؛ یوگوو^{۳۲}، ۲۰۲۱)، اما در بین عوامل رفتاری ذکر شده الزامات مهارت، دانش و اخلاق حساب‌رسان به عنوان عوامل مهم فردی و رفتاری تلقی می‌گردد که در پیشگیری از تقلب تاثیرگذار می‌باشند (دیگابریل، ۲۰۰۸؛ پوپولا^{۳۳}، ۲۰۱۴).

دانش

دانش حسابرسی را می‌توان به عنوان بینشی از حسابرسی، محیط کسب و کار و مشخصات حسابرسی برای ارائه ساختار و چارچوبی برای ترکیب و ارزیابی اطلاعات و تجربیات جدید در ترکیبی از اطلاعات زمینه‌ای چارچوب‌بندی شده، ارزش‌ها، تجربه و متخصص توصیف کرد (چو و همکاران^{۳۴}، ۲۰۰۷). مطالعات گذشته نشان می‌دهد حساب‌رسانی که رسیدگی را بر اساس اصول حرفه‌ای انجام می‌دهند، از دانش برای ارائه کارایی عملکرد حسابرسی و قضاوت حسابرسی اثربخش از طریق افزایش عملکرد حسابرسی و کیفیت بازنگری حسابرسی استفاده کرده‌اند (چو و همکاران، ۲۰۰۷). از این رو، نداشتن دانش کافی برای شناسایی و پیشگیری توسط حساب‌رسان در طول فرآیند حسابرسی، بسیاری از سازمان‌ها را تحت تأثیر قرار داده و حرفه حسابرسی را با مشکل مواجه کرده است (چوی^{۳۵}، ۲۰۱۰)، بنابراین لازم است حساب‌رسان از دانش لازم برای جلوگیری از تقلب در بخش‌های دولتی و خصوصی برخوردار باشند. با توجه به مطالب بیان شده، فرضیه اول به ترتیب زیر قابل ارائه است:

فرضیه اول: تفاوت معناداری بین دیدگاه حساب‌رسان مستقل و حساب‌رسان دستگاه‌های نظارتی در خصوص نقش الزامات دانش در پیشگیری از تقلب وجود دارد.

مهارت

استاندارد شماره ۳ فدراسیون بین‌المللی حسابداران (IFAC³⁶) مهارت‌های حرفه‌ای را به عنوان قابلیت‌های ضروری برای یک حسابدار حرفه‌ای توصیف می‌کند (لطیف و همکاران، ۲۰۱۹). مهارت عبارت است از تطبیق ماهرانه دستی، کلامی یا ذهنی ابزارها، تکنیک‌ها و روش‌ها. مهارت‌های حسابرسان حرفه‌ای موفق شامل مهارت‌های تحلیلی و توانایی، مهارت‌های ارتباطی کتبی و شفاهی، ذهنیت خلاقانه و هوش تجاری، شک و تردید در انجام وظیفه و مصاحبه و استخراج اطلاعات از افرادی که متهم به تقلب هستند، می‌باشند. مهارت در حسابرسی، توانایی انجام وظیفه‌های نسبتاً پیچیده، به شیوه‌ای مناسب و براساس دانش انباشته در زمینه‌ای خاص تعریف می‌شود (لطیف و همکاران، ۲۰۱۹).

حسابرسی دستگاه نظارتی شامل استفاده از مهارت‌های حسابداری، حسابرسی و پژوهش است (هوک و همکاران^{۳۷}، ۲۰۰۶) که می‌تواند به دو جزء طبقه‌بندی شود: خدمات دعوی قضایی و خدمات پژوهشی (گری و موسالی^{۳۸}، ۲۰۰۶). یک حسابرس دستگاه نظارتی هم مهارت‌های کمی در بررسی اعداد برای کشف تقلب و هم مهارت‌های کیفی در بررسی قدرت سیستم‌های کنترل داخلی دارد (موتاسمی^{۳۹}، ۲۰۱۱). حسابرسان دستگاه نظارتی به طور مشخصی در موقعیتی قرار دارند که بتوانند فریب‌های مالی را با مهارت‌های برجسته، دانش عمیق و توانایی تجزیه و تحلیل انتقادی صورت‌های مالی و درک عمیق طرح‌های تقلب را کشف کنند (راماسوامی^{۴۰}، ۲۰۰۵). حسابرسان دستگاه نظارتی به تقلب صرفاً از دیدگاه حسابداری و حسابرسی نمی‌نگرند، بلکه آن را از منظرهای مختلفی مانند جامعه شناسی، جرم‌شناسی و مسائل حقوقی نیز مورد نگرش قرار می‌دهند. حسابرسان دستگاه نظارتی نیاز به مهارت‌های ویژه‌ای از جمله تفکر انتقادی، تحلیل قیاسی، حل مسئله بدون ساختار، مهارت تحلیلی، انعطاف‌پذیری تحقیقی، ارتباطات شفاهی، مذاکره و حل تعارض، پژوهش، محاسبه خسارت اقتصادی، ارزیابی کسب و کار و مهارت‌های پژوهش در مورد پولشویی دارند (عمر و همکاران، ۲۰۲۰). از طرف دیگر، حسابرسان مستقل علاوه بر مهارت اطمینان‌بخشی معقول که آیا صورت‌های مالی به عنوان یک مجموعه واحد از کل از تمام جنبه‌های با اهمیت مطابق با استانداردهای حسابداری به نحوی منصفانه و مطلوب ارائه شده‌اند یا خیر، به مهارت‌های منحصر به فرد دیگری هم نیاز دارند تا شواهدی را که از دیدگاه‌های متفاوت در اختیار آن‌ها قرار می‌گیرد، با تشخیص تفسیرهای احتمالی

متفاوت و پیامد موضوع مورد نظر تایید کنند. از این رو حساب‌برسان نیاز به کسب مهارت‌های بیشتری برای به حداقل رساندن شیوه‌های تقلب در بخش دولتی و خصوصی دارند که این امر در ارتباط با حساب‌برسان دستگاه‌های نظارتی نیز صدق می‌کند. با توجه به مطالب بیان شده، فرضیه دوم به ترتیب زیر قابل ارائه است:

فرضیه دوم: تفاوت معناداری بین دیدگاه حساب‌برسان مستقل و حساب‌برسان دستگاه‌های نظارتی در خصوص نقش الزامات مهارتی در حساب‌برسان در پیشگیری از تقلب وجود دارد.

اخلاق

اصول اخلاقی، ارزش‌های اخلاقی هستند که رفتار افراد یا گروه‌ها را در ارتباط با آنچه صحیح یا اشتباه است کنترل می‌کند. اصول اخلاقی تعیین می‌کند که تا چه حد چیزی در رفتار و تصمیم‌گیری درست یا غلط، خوب و بد تلقی می‌شود. حرفه حسابداری نقشی ضروری در جامعه ایفا می‌نماید، در منشور اخلاقی، حسابداران نه تنها در قبال صاحبکاران یا کارفرمایان خود بلکه در قبال جامعه نیز مسئولیت دارند. جامعه از حسابداران انتظار دارد که تعهدات خود را به درستی و با رعایت اصول اخلاق حرفه‌ای انجام دهند (فرناندیتیا و ماسلیچا، ۲۰۲۰). طبق نظر هیئت استانداردهای بین‌المللی اخلاق برای حسابداران^{۴۱} (۲۰۱۸)، تقلب و گزارشگری نادرست، تصمیمات اخلاقی حساب‌برسان را در جریان حسابرسی دوباره در کانون توجه مردم قرار داده است و نهادها به طور فزاینده‌ای بر موضوعاتی مانند رفتار اخلاقی و صداقت تاکید می‌کنند. درک بهتر عواملی که بر آگاهی اخلاقی تاثیر می‌گذارند، بسیار مهم است. برای حساب‌برسان، آگاهی اخلاقی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، زیرا عدم شناسایی یک اصول اخلاقی مسئله به خودی خود می‌تواند به کل جامعه آسیب برساند و اعتبار حساب‌برس، موسسه حسابرسی و حرفه حسابرسی را در معرض خطر قرار دهد (گاگنون و گولد^{۴۲}، ۲۰۱۹). علاوه بر این وجود اخلاق حرفه‌ای در قوانین کاری ارزشمند است که هدف آن کسب اعتماد و اعتبار بخشی معتبر به حرفه حسابداری و حسابرسی است و در درازمدت به خوشنامی حرفه می‌انجامد (بشکوه و همکاران، ۱۳۹۱). با توجه به مطالب بیان شده، فرضیه سوم به شکل زیر قابل ارائه است:

فرضیه سوم: بین دیدگاه حساب‌برسان مستقل و حساب‌برسان دستگاه‌های نظارتی در خصوص نقش الزامات اخلاقی در حساب‌برسان در پیشگیری از تقلب تفاوت معناداری وجود دارد.

در زیر به برخی پیشینه‌های خارجی و داخلی مرتبط با موضوع پژوهش، اشاره شده است. در پژوهشی نوریم و همکاران^{۴۳} (۲۰۲۳) با عنوان «نقش سطح دانش و دیدگاه شخصی ریسک بر سازگاری ارزیابی ریسک قلب: یک روش شبه تجربی»، نتیجه گرفتند؛ حساب‌برس با دانش حسابرسی عمومی در ارزیابی خطر قلب محافظه‌کار است، اما حساب‌برس باید درک محافظه‌کارانه‌ای از خطر قلب داشته باشد. این نشان می‌دهد که ویژگی شخصی یک حساب‌برس نقش مهمی در ارزیابی خطر قلب دارد، به ویژه در کشوری که اجرای قانون پایینی دارد. سازمان باید سازوکار یا سیستمی را تدوین کند که بتواند اعضای سازمان را وادار به رفتار با قضاوت اخلاقی بیشتری کند. محیط پیرامون حساب‌برس نقش مهمی در ادراک شخصی از قضاوت اخلاقی دارد.

همچنین در مطالعه‌ای پالی^{۴۴} (۲۰۲۲) تأثیر پیشگیری از قلب، کشف قلب، حسابرسی‌های پژوهشی و حرفه‌ای بودن حساب‌برسان جهت تلاش در راستای به حداقل رساندن قلب در صورت‌های مالی شرکت‌ها در شهر ماکاسار اندونزی را بررسی کرد. نتایج این مطالعه نشان داد که تا حدی، اقدامات پیشگیرانه و حرفه‌ای بودن حساب‌برس تأثیر قابل توجهی بر تلاش‌ها برای به حداقل رساندن قلب دارد، در حالی که کشف قلب جزئی و حسابرسی‌های پژوهشی تأثیر معناداری بر تلاش‌ها برای به حداقل رساندن قلب ندارد. با این حال، به طور همزمان، چهار متغیر پیشگیری از قلب، کشف، حسابرسی پژوهشی و حرفه‌ای بودن حساب‌برس تأثیر بسزایی بر تلاش برای به حداقل رساندن قلب دارد.

در پژوهش انجام شده توسط مت‌ریدزون و همکاران^{۴۵} (۲۰۲۲) به بررسی «نقش ویژگی‌های شخصیتی، مهارت‌های فناوری دیجیتال و شایستگی بر اثربخشی ارزیابی ریسک قلب در بین حساب‌برسان مستقل در مالزی» پرداخته شد. نتایج این مطالعه نشان داد که مهارت‌های فناوری دیجیتال به اثربخشی ارزیابی ریسک قلب کمک می‌کند، در حالی که ویژگی‌های شخصیتی و شایستگی حساب‌برسان تأثیر چندانی در ارزیابی ریسک قلب ندارد. یافته‌ها حاکی از آن است که یک فن مؤثر ارزیابی ریسک قلب در میان حساب‌برسان مستقل نیازمند مهارت‌های فناوری دیجیتال است.

در پژوهش دوی و ساینی (۲۰۲۲) به مطالعه شناخت آگاهی حساب‌برسان از حسابداری قانونی و درک قلب پرداخته شده است. داده‌های پژوهش از دو گروه حساب‌برسان داخلی و مستقل جمع‌آوری شده است. این مطالعه نشان داد که حساب‌برسان نسبت به حسابداری

قانونی آگاهی متوسطی دارند. همچنین درک حساب‌رسان نشان می‌دهد که تقلب در شرکت‌هایی با گردش مالی بالاتر، به ویژه در دولت، شایع‌تر است. همچنین در بخش خصوصی، شرکت‌های خصوصی نیز بیشتر از فساد یا سوء استفاده از دارایی‌ها، مرتکب تقلب در صورت‌های مالی می‌شوند. این مطالعه پیشنهاد کرد که حسابداری قانونی باید پذیرفته شود و در سازمان‌ها برای جلوگیری و کشف تقلب در مراحل اولیه آن مورد استفاده قرار گیرد.

در پژوهش انجام شده توسط لطیف و همکاران (۲۰۱۹) با عنوان الزامات توانایی در پیشگیری از تقلب در بخش عمومی نیجریه: درک حسابدار حرفه‌ای، یافته‌های پژوهش بینش‌هایی در مورد الزامات توانایی یک حسابدار حرفه‌ای در پیشگیری از تقلب در بخش عمومی نیجریه ارائه کرده است. از نظر تجربی، این مطالعه شواهدی را برای حمایت از این استدلال ارائه کرده است که مهارت‌ها و اخلاق به طور قابل توجهی با پیشگیری از تقلب در بخش عمومی نیجریه مرتبط هستند. اگر حسابدار حرفه‌ای توانایی‌های لازم را داشته باشد، تقلب نه تنها در بخش عمومی نیجریه مهار می‌شود، بلکه از آن جلوگیری می‌شود. علاوه بر این، مدیریت در مقام مرجع باید فرهنگ‌گردانی از دانش، مهارت‌ها و اخلاق حسابداری قانونی را تشویق و ترویج کند تا موضوع روش‌های متقلبانه در بخش عمومی کاهش یافته و در نهایت حساب‌رسان در محیط بخش عمومی نیز باید علاقمندی بیشتری به ارتقای قابلیت‌ها و مهارت‌های خود در راستای پیشگیری از تقلب نشان دهند.

برزگر عباسپور و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی با عنوان تاثیر ویژگی‌های حساب‌رس و ساختار هیئت مدیره بر احتمال وقوع تقلب در صورت‌های مالی شرکت‌های تجاری از داده‌های ۱۶۰ شرکت منتخب استفاده کردند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که عوامل درون سازمانی (ساختار هیئت مدیره) و عوامل برون سازمانی (ویژگی‌های حساب‌رس) بر احتمال وقوع تقلب در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تاثیرگذار بوده است.

در پژوهشی علی‌زادگان و همکاران (۱۴۰۲) به تحلیل توانایی حساب‌رسان در کشف تقلب با استفاده از تئوری رفتار برنامه‌ریزی شده: تاثیر تجربه حساب‌رس و تیپ شخصیتی با نقش تردید حرفه‌ای پرداختند. یافته‌های این پژوهش نشان داد که تجربه حساب‌رس، انواع تیپ‌های شخصیتی حساب‌رسان و تردید حرفه‌ای، بر توانایی کشف تقلب در صورت‌های مالی توسط حساب‌رسان، رابطه مثبت و معناداری دارند. همچنین، تجربه حساب‌رس و تیپ

شخصیتی به طور غیرمستقیم با توجه به نقش میانجی تردید حرفه‌ای بر کشف تقلب در صورت‌های مالی رابطه مثبت و معناداری دارند.

متی و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی تحت عنوان بررسی واکنش‌های حساب‌برسان داخلی به خطرهای تقلب، دریافتند که از دیدگاه مدیران حساب‌برسی داخلی، حساب‌برسان داخلی در حوزه تقلب و واکنش به خطرهای تقلب، فاقد صلاحیت‌های حرفه‌ای لازم و کافی بوده، با فنون پیشگیری از تقلب و کشف تقلب آشنایی لازم را ندارند، همچنین طرح‌های تقلب در شرکت‌ها را ارزیابی نکرده و از ابزارهای نوین برای واکنش به خطرهای تقلب استفاده نمی‌کنند.

پاشایی فشتالی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی به بررسی تأثیر اخلاق حرفه‌ای و فلسفه اخلاقی شخصی بر توانایی کشف تقلب حساب‌برس با توجه به نقش میانجی تردید حرفه‌ای پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد که متغیرهای اخلاق حرفه‌ای و جهت‌گیری اخلاقی آرمان‌گرایی، به طور مستقیم و همچنین به طور غیرمستقیم (از طریق متغیر میانجی تردید حرفه‌ای)، بر توانایی کشف تقلب اثر مثبت دارند، اما متغیر جهت‌گیری اخلاقی نسبی‌گرایی، به طور مستقیم و همچنین به طور غیرمستقیم (از طریق متغیر میانجی تردید حرفه‌ای) بر توانایی کشف تقلب اثر منفی می‌گذارد.

روش‌شناسی

این پژوهش از نظر هدف کاربردی است و نتایج آن می‌تواند مورد استفاده پژوهشگران، حساب‌برسان و سیاست‌گذاران قرار گیرد. همچنین این پژوهش از نوع توصیفی-پیمایشی است. داده‌های این پژوهش با ابزار پرسشنامه جمع‌آوری شده و تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون من-ویتنی^{۴۶} به کمک نرم افزار SPSS انجام شده است.

جامعه آماری این پژوهش، شامل تمامی حساب‌برسان مستقل و حساب‌برسان دستگاه‌های نظارتی در بخش عمومی است. حساب‌برسان مستقل شامل حساب‌برسان شاغل در موسسات حساب‌برسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران و سازمان حساب‌برسی و حساب‌برسان دستگاه‌های نظارتی شامل سازمان بازرسی کشور، دیوان محاسبات و وزارت امور اقتصاد و دارایی بود. نمونه آماری با استفاده از فرمول کوکران برای جوامع بزرگ با سطح خطای ۰/۰۵ محاسبه شده است که تعداد آن برابر ۳۸۴ بدست آمد. پرسشنامه‌ها به صورت

حضور و با استفاده از پرسشنامه آنلاین تکمیل گردید. به این صورت که با مراجعه به سازمان حسابرسی و دیوان محاسبات و نیز برخی موسسات حسابرسی مستقر در تهران، پرسشنامه‌ها توزیع شد. همچنین در برخی از گروه‌های مجازی مربوط به حرفه حسابرسی، آدرس اینترنتی پرسشنامه آنلاین ارسال گردید و تا رسیدن به تعداد پرسشنامه مورد نیاز، این روند ادامه یافت.

پرسشنامه‌های مربوط به متغیرها، استاندارد و برگرفته از پرسشنامه لطیف و همکاران (۲۰۱۹) بوده و از ۶۴ سوال تشکیل شده که متغیرها و ابعاد آن‌ها در جدول ۱ ارائه شده است. در این پرسشنامه از طیف لیکرت پنج درجه‌ای به صورت کاملاً مخالفم، مخالفم، نظری ندارم، موافقم، کاملاً موافقم تشکیل شده که از ۱ تا ۵ امتیاز داده شد.

جدول ۱. متغیرها و ابعاد پرسشنامه

نام متغیر	ابعاد	سوالات
	ایجاد فرهنگ صداقت و اخلاق عالی	۱-۶
پیشگیری از تقلب	ارزیابی فرآیندها و کنترل‌های ضد تقلب	۷-۹
	ایجاد یک سازوکار نظارتی مناسب	۱۰-۱۴
مهارت	-	۱۵-۲۶
دانش	-	۲۷-۳۸
	رفتار با صداقت	۳۹-۴۶
اخلاق	عملکرد مستقل و عینی	۴۷-۵۵
	حفظ منافع عمومی	۵۶-۶۴

به منظور سنجش پایایی پرسشنامه، نخست ۳۰ پرسشنامه به صورت پیش‌آزمون توزیع گردید و پایایی آن با ضریب آلفای کرونباخ مورد سنجش قرار گرفت. از آنجا که مقدار این ضریب برای همه متغیرها بیش از ۰/۷ بوده، بنابراین پایایی آن مناسب ارزیابی شده و سایر پرسشنامه‌ها در جامعه مورد مطالعه توزیع گردید. همچنین، به منظور برآورد و تأمین روایی ابزار پژوهش، از روایی محتوا استفاده شده و نظرات استادان و خبرگان حرفه حسابرسی در خصوص پرسشنامه پرسیده شده و اصلاحات احتمالی روی آن‌ها اعمال شده است.

جدول ۲. مقدار آلفای کروناخ پرسشنامه‌ها (پیش‌آزمون)

آلفای کروناخ	متغیرها	ردیف
۰/۸۴۸	پیشگیری از تقلب	۱
۰/۷۵۵	مهارت	۲
۰/۸۰۴	دانش	۳
۰/۷۸۲	اخلاق	۴
۰/۷۵۸	کل پرسشنامه	

یافته‌ها

آمار توصیفی

در این بخش ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نمونه آماری در جدول ۳ ارائه شده است. با توجه به نتایج، ۷۶/۸ درصد پاسخگویان مرد و ۲۳/۲ درصد زن بودند. ۳۹/۶ درصد در رده سنی ۴۱-۵۰ سال سن داشتند. همچنین از نظر سطح تحصیلات، بیشتر پاسخگویان (۶۰/۴ درصد) دارای کارشناسی ارشد بودند. از نظر سابقه در حرفه، بیشترین درصد مربوط به رده ۲۰ سال و بالاتر بوده که ۴۵/۱ درصد افراد را تشکیل داد. همچنین از نظر نوع حساب‌رس، ۲۳۸ نفر حساب‌رس مستقل و ۱۴۶ نفر حساب‌رس دستگاه‌های نظارتی بودند. از نظر سمت، در ۱۱ رده طبقه‌بندی شدند که ۲۵/۸ درصد شامل مدیران با بیشترین مشارکت و سپس ۱۸ درصد مربوط به سمت کارشناس بوده است.

جدول ۳. ویژگی‌های جمعیت‌شناسی نمونه مورد مطالعه

متغیر	مؤلفه‌ها	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	مرد	۲۹۵	۷۶/۸
	زن	۸۹	۲۳/۲
سن	۴۰ سال و کمتر	۹۵	۲۴/۷
	۴۱-۵۰	۱۵۲	۳۹/۶
	۵۱-۶۰	۱۰۲	۲۶/۶
	بیش از ۶۰ سال	۳۵	۹/۱
سطح تحصیلات	کارشناسی	۶۰	۱۵/۶
	کارشناسی ارشد	۲۳۴	۶۰/۴
	دکتری تخصصی	۸۱	۲۱/۱

متغیر	مؤلفه‌ها	فراوانی	درصد فراوانی
سابقه حرفه‌ای	دکتری (DBA)	۱۱	۲/۹
	۵ سال و کمتر	۲۰	۵/۲
	۶-۱۰	۴۹	۱۲/۷
	۱۱-۱۵	۵۶	۱۴/۶
	۱۶-۲۰	۸۶	۲۲/۴
	۲۰ و بالاتر	۱۷۳	۴۵/۱
نوع حسابرس	حسابرسان مستقل	۲۳۸	۶۲/۰
	حسابرسان دستگاه‌های نظارتی	۱۴۶	۳۸/۰
سمت	کارشناس	۶۹	۱۸/۰
	کارشناس ارشد	۵۷	۱۴/۸
	سرپرست	۳۷	۹/۶
	سرپرست ارشد	۱۷	۴/۴
	شریک	۴۱	۱۰/۷
	مدیر	۹۹	۲۵/۸
	معاون	۲۰	۵/۲
	ذی حساب	۴	۱/۱
	حسابرس مالیاتی	۱۲	۳/۱
	حسابرس ارشد مالیاتی	۱۰	۲/۶
رئیس گروه مالیاتی	۱۸	۴/۷	
جمع		۳۸۴	۱۰۰

در جدول ۴ آمار توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش ارائه شده است که نتایج نشان می‌دهد که میانگین همه متغیرها از حد وسط ۳ بیشتر بوده و مقادیر بالایی را کسب نموده‌اند.

جدول ۴. آمار توصیفی متغیرها

متغیرها	مشاهده	میانگین	میان	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
پیشگیری از تقلب	۳۸۴	۴/۲۱	۴	۰/۴۳	۱	۵
دانش	۳۸۴	۴/۲۵	۴	۰/۳۹	۱	۵
مهارت	۳۸۴	۳/۹۱	۴	۰/۵۳	۱	۵
اخلاق	۳۸۴	۴/۰۰	۴	۰/۵۴	۱	۵

آزمون فرضیه‌ها

برای بررسی فرضیه‌های این پژوهش، از آزمون من-ویتنی استفاده شده است. آزمون من-ویتنی به مقایسه میانگین در دو گروه مستقل در داده‌های ناپارامتری می‌پردازد. با توجه به این که داده‌های این پژوهش، به صورت رتبه‌ای هستند و با پرسشنامه با مقیاس لیکرت جمع‌آوری شده‌اند، بنابراین داده‌ها دارای توزیع غیرنرمال هستند. در این آزمون، بررسی می‌شود که آیا تفاوت معنی‌داری بین دیدگاه حساب‌برسان مستقل و حساب‌برسان دستگاه‌های نظارتی وجود دارد یا خیر. اگر سطح معنی‌داری کمتر از سطح خطای پژوهش باشد، فرض صفر رد و فرض مقابل پذیرفته می‌شود.

بررسی فرضیه اول:

H_0 : تفاوت معناداری بین دیدگاه حساب‌برسان مستقل و حساب‌برسان دستگاه‌های نظارتی در خصوص نقش الزامات دانش در پیشگیری از تقلب وجود ندارد.

H_1 : تفاوت معناداری بین دیدگاه حساب‌برسان مستقل و حساب‌برسان دستگاه‌های نظارتی در خصوص نقش الزامات دانش در پیشگیری از تقلب وجود دارد.

جدول ۵. آزمون من-ویتنی برای مقایسه دیدگاه دو گروه درباره نقش دانش در پیشگیری از تقلب

گروه	تعداد	میانگین رتبه‌ها
حساب‌برسان مستقل	۲۳۸	۲۱۷/۵۰
دستگاه‌های نظارتی	۱۴۶	۱۵۴/۹۰
مقدار من-ویتنی		۱۱۸۹۹/۵۰
آماره Z		-۵/۳۶۸
سطح معنی‌داری		۰/۰۰۰

همانطور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، سطح معنی‌داری آزمون من-ویتنی برابر ۰/۰۰۰ شده است که از سطح خطای پژوهش (۰/۰۵) کمتر است، بنابراین، فرض H_0 رد و فرض H_1 پذیرفته می‌شود، در نتیجه می‌توان دریافت که بین دیدگاه حساب‌برسان مستقل و حساب‌برسان دستگاه‌های نظارتی در خصوص نقش الزامات دانش در پیشگیری از تقلب تفاوت معناداری وجود دارد، به عبارت دیگر، از نظر این دو گروه، میزان نقش الزامات دانش در میان حساب‌برسان در پیشگیری از تقلب، می‌تواند متفاوت باشد و این که ممکن است از نظر گروهی تاثیر چندانی نداشته باشد.

بررسی فرضیه دوم:

H_0 : تفاوت معناداری بین دیدگاه حساب‌برسان مستقل و حساب‌برسان دستگاه‌های نظارتی

در خصوص نقش الزامات مهارتی در پیشگیری از تقلب وجود ندارد.
 H_1 : تفاوت معناداری بین دیدگاه حسابرسان مستقل و حسابرسان دستگاه‌های نظارتی در خصوص نقش الزامات مهارتی در پیشگیری از تقلب وجود دارد.

جدول ۶. آزمون من-ویتنی برای مقایسه دیدگاه دو گروه درباره نقش الزامات مهارتی در پیشگیری از تقلب

گروه	تعداد	میانگین رتبه‌ها
حسابرسان مستقل	۲۳۸	۲۰۱/۸۹
دستگاه‌های نظارتی	۱۴۶	۱۸۰/۰۰
مقدار من-ویتنی		
آماره Z		
سطح معنی‌داری		
		۱۵۶۱۴/۵۰
		-۱/۸۷۷
		۰/۰۶۱

همانطور که در جدول ۶ مشاهده می‌شود، سطح معنی‌داری آزمون من-ویتنی برابر ۰/۰۶۱ شده است که از سطح خطای پژوهش (۰/۰۵) بیشتر است، بنابراین، فرض H_0 تأیید و فرض H_1 رد می‌شود، در نتیجه می‌توان دریافت که تفاوت معناداری بین دیدگاه حسابرسان مستقل و حسابرسان دستگاه‌های نظارتی در خصوص نقش الزامات مهارتی در پیشگیری از تقلب وجود ندارد.

بررسی فرضیه سوم:

H_0 : تفاوت معناداری بین دیدگاه حسابرسان مستقل و حسابرسان دستگاه‌های نظارتی در خصوص نقش الزامات اخلاق در پیشگیری از تقلب وجود ندارد.
 H_1 : تفاوت معناداری بین دیدگاه حسابرسان مستقل و حسابرسان دستگاه‌های نظارتی در خصوص نقش الزامات اخلاق در پیشگیری از تقلب وجود دارد.

جدول ۷. آزمون من-ویتنی برای مقایسه دیدگاه دو گروه درباره نقش الزامات اخلاق در

پیشگیری از تقلب

گروه	تعداد	میانگین رتبه‌ها
حسابرسان مستقل	۲۳۸	۲۰۴/۲۹
دستگاه‌های نظارتی	۱۴۶	۱۷۶/۱۵
مقدار من-ویتنی		
آماره Z		
سطح معنی‌داری		
		۱۵۰۴۳/۵۰
		-۲/۴۱۱
		۰/۰۱۶

همانطور که در جدول ۷ مشاهده می‌شود، سطح معنی‌داری آزمون من-ویتنی برابر ۰/۰۱۶ شده است که از سطح خطای پژوهش (۰/۰۵) کمتر است، بنابراین، فرض H_0 رد و فرض H_1 پذیرفته می‌شود، در نتیجه می‌توان دریافت که بین دیدگاه حساب‌برسان مستقل و حساب‌برسان دستگاه‌های نظارتی در خصوص نقش الزامات اخلاق در پیشگیری از تقلب تفاوت معناداری وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به رشد اقتصادی در جوامع بشری، تمایل افراد جهت دستیابی به سود بیشتر افزایش یافته و این میل منجر به عدم رعایت عرف و اخلاق شده است. امروزه تقلب بزرگترین ریسک برای هر سازمانی است، زیرا ارتباط نزدیکی با بازار، اعتبار و سیستم‌های مالی سازمان‌ها دارد و در این میان حسابرسی با هدف جلوگیری از زیان‌های مالی هنگفت در سازمان با آن مرتبط است. هدف این پژوهش، مقایسه رویکرد بین دیدگاه حساب‌برسان مستقل و حساب‌برسان دستگاه‌های نظارتی در پیشگیری از تقلب براساس الزامات دانش، مهارت و اخلاق در حساب‌برسان است. جامعه آماری پژوهش، دو گروه از حساب‌برسان شامل حساب‌برسان مستقل (حساب‌برسان شاغل در مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران و سازمان حسابرسی) و حساب‌برسان دستگاه‌های نظارتی (شامل حساب‌برسان شاغل در سازمان بازرسی کشور، دیوان محاسبات و وزارت امور اقتصاد و دارائی) بوده که پرسشنامه‌ها بین آن‌ها توزیع و در نهایت ۳۸۴ پرسشنامه گردآوری شده است که پایایی و روایی آن‌ها مورد سنجش و تأیید قرار گرفت. روش مورد تجزیه و تحلیل برای آزمون فرضیه‌های پژوهش آزمون من-ویتنی بوده است.

فرضیه‌های پژوهش مبتنی براین موضوع بوده که بین دیدگاه حساب‌برسان مستقل و حساب‌برسان دستگاه‌های نظارتی در ارتباط با ویژگی‌ها و مهارت‌های حساب‌برسان مانند الزامات دانش، الزامات مهارتی و الزامات اخلاقی برای پیشگیری از تقلب در شرکت‌ها چه تفاوتی وجود دارد، با تحلیل یافته‌های پژوهش و انجام آزمون من-ویتنی، یافته‌ها گویای آن بود که تفاوت معناداری بین دیدگاه حساب‌برسان مستقل و حساب‌برسان دستگاه‌های نظارتی در خصوص نقش الزامات دانش و الزامات اخلاق در پیشگیری از تقلب وجود دارد، ولی در ارتباط با الزامات مهارتی، بین دیدگاه این دو گروه تفاوت معناداری وجود ندارد. به

طور تجربی، این مطالعه شواهدی را برای حمایت از این استدلال ارائه کرده است که مهارت و اخلاق در حساب‌برسان، به طور قابل توجهی با پیشگیری از تقلب مرتبط هستند. اگر حساب‌برسان توانایی‌های لازم را داشته باشد، تقلب نه تنها در بخش خصوصی و عمومی مهار می‌شود، بلکه از آن جلوگیری نیز می‌شود. از این رو، از طریق به روز رسانی مداوم و ارتقای الزامات مهارتی در حساب‌برسان، این مهم میسر می‌شود. نتایج این پژوهش مطابق با نظریه‌های شایستگی و رفتار برنامه‌ریزی شده است. مطابق با نظریه شایستگی، حساب‌برسان با داشتن شایستگی‌هایی مانند مهارت و اخلاق از وقوع تقلب در سازمان پیشگیری می‌کنند، این نظریه بر قابلیت‌های فردی حساب‌برسان اشاره می‌کند و طبق این نظریه، نتایج پژوهش نشان داد که وجود مهارت و اخلاق در حساب‌برسان بخش خصوصی و عمومی در پیشگیری از تقلب موثر است ولی از نظر پاسخ‌دهندگان به پرسشنامه این پژوهش، وجود دانش در حساب‌برسان برای پیشگیری از تقلب در سازمان کافی نبوده و در پیشگیری از تقلب تاثیر بسزایی ندارد. همچنین در نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده، رفتار افراد در سازمان، تبیین و پیش‌بینی می‌شود. با توجه به آن که حساب‌برسان نقش مهمی در میزان اعتماد استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی دارند، بنابراین تصمیم و فعالیت آن‌ها نقش پررنگی در پیشگیری از تقلب دارد.

نتایج این پژوهش، با پژوهش‌های پیشین مانند مت‌ریدزون و همکاران (۲۰۲۲)، لطیف و همکاران (۲۰۱۹)، برزگر عباسپور و همکاران (۱۴۰۲) و پاشایی فشتالی و همکاران (۱۳۹۹) همسو بوده است.

در نهایت در راستای نتایج این پژوهش، پیشنهادهای ذیل ارائه می‌شود:

۱. به مدیران موسسات حسابرسی و دستگاه‌های نظارتی پیشنهاد می‌شود جهت ارتقای عملکرد حساب‌برسان، یک محیط کاری مثبت همراه با وجود اعتماد، همکاری و تلاش برای دستیابی به اهداف و ارزش‌های مشترک ایجاد شود تا حساب‌برسان با تلاش بیشتر، سبب بهبود عملکرد خود شوند.
۲. همچنین به مدیران سازمان حسابرسی و دستگاه‌های نظارتی پیشنهاد می‌شود فرهنگ‌گرددانی از دانش، مهارت و اخلاق حساب‌برسان را تشویق و ترویج کنند تا موضوع روش‌های متقلبانانه در بخش عمومی کاهش یابد.
۳. با توجه به آن که مهارت بالاتر در حساب‌برسان سبب پیشگیری از تقلب می‌شود،

لذا به مدیران پیشنهاد می‌شود که از حسابرسان با مهارت تحلیلی بالاتر در رسیدگی‌ها استفاده نمایند.

۴. به حسابرسان پیشنهاد می‌شود که زمانی که دانش کافی در مورد نحوه انجام کاری ندارند، آن کار را نپذیرند تا از آسیب‌های احتمالی بعد از آن جلوگیری نمایند.

۵. به حسابرسان مستقل و دستگاه‌های نظارتی توصیه می‌شود تابع رعایت استانداردهای فنی و اخلاقی در رسیدگی‌ها باشند تا از وقوع تقلب پیشگیری شود.

همچنین به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌شود:

۱. تأثیر سایر ویژگی‌های حسابرسان در پیشگیری از تقلب مورد بررسی قرار گیرد و با نتایج این پژوهش مقایسه شود.

۲. این پژوهش با روش سناریو نویسی و با فرض قرارگیری در شرایط خاص انجام شود تا سایر شرایط محیطی که در پیشگیری از تقلب موثر هستند نیز کنترل شود.

با توجه به این که هر پژوهش با محدودیتی مواجه است، می‌توان به موارد ذیل در خصوص محدودیت‌های پژوهش اشاره کرد: از آنجا که این پژوهش از پرسشنامه برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده کرده است، لذا دارای محدودیت ذاتی پرسشنامه است. همچنین با توجه به این که فقط سه ویژگی حسابرسان مورد بررسی قرار گرفته و به سایر ویژگی‌های حسابرسان توجه نشده است، ممکن است تعمیم نتایج را با محدودیت مواجه نماید.

یادداشت‌ها

1. Yaqoub et al.
2. Halbouni
3. Doan & Ta
4. Nguyen & Nguyen
5. Cressey
6. Devi & Saini
7. Pramuki & Agustine
8. Association of Certified Fraud Examiners
9. Gullkvist and Jokipii
10. Emerson & Yang
11. Clements
12. Mansor & Abdullahi
13. Abdo et al.
14. Verwey et al.
15. DiGabriele
16. Lateef et al.
17. Murdiansyah
18. Fernandhytia & Muslichah
19. Rohr & Storing
20. Sawant
21. Payn & Landry
22. Ulimsyah
23. Odhiambo
24. Rusmana & Tanjung
25. Ugwunta et al.
26. Kravitz

27. Geng & Yang	28. Ademola et al.
29. Lucia & Lepsinger	30. Ajzen & Madden
31. Akinbowale et al.	32. Ugwu
33. Popoola	34. Choo et al.
35. Chui	36. International Federation of Accountants
37. Houck et al.	38. Gray & Moussalli
39. Muthusamy	40. Ramaswamy
41. International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA)	42. Gagnon & Gould
43. Nurim et al.	44. Pali
45. Mat Ridzuan et al.	46. Mann-Whitney Test

منابع

- برزگر عباسپور، کسری؛ اسلامی مفیدآبادی، حسین و ابراهیمی شقاقی، مرضیه. (۱۴۰۲). تاثیر ویژگی‌های حسابرس و ساختار هیئت مدیره بر احتمال وقوع تقلب در صورت‌های مالی شرکت‌های تجاری. *فضاوت و تصمیم‌گیری در حسابداری*، ۲ (۳)، ۱۱۵-۱۴۵.
- بشکوه، مهدی؛ حسن‌زاده، علی و مرادی‌پور جیوندهی، مصطفی. (۱۳۹۱). بررسی اهمیت اخلاق در حسابرسی. *مجله حسابررس*، ۶۱ (۱۴)، ۱۲۰-۱۲۶.
- پاشایی فشتالی، محمد؛ آزادی هیر، کیهان و وطن‌پرست، محمدرضا. (۱۳۹۹). بررسی تاثیر اخلاق حرفه‌ای و فلسفه اخلاقی شخصی بر توانایی کشف تقلب حسابررس با توجه به نقش میانجی تردید حرفه‌ای. *حسابداری ارزشی و رفتاری*، ۵ (۱۰)، ۳۱۹-۳۴۹.
- داوری، علی و رضازاده، آرش. (۱۳۹۷). *مدل‌سازی معادلات ساختاری با نرم‌افزار PLS*. تهران: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی.
- علی‌زاده گان، لیلا؛ صمدی لرگانی، محمود و ایمنی، محسن. (۱۴۰۲). تحلیل توانایی حسابرسان در کشف تقلب با استفاده از تئوری رفتار برنامه‌ریزی شده: تاثیر تجربه حسابررس و تیپ شخصیتی با نقش تردید حرفه‌ای. *پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی*، ۱۵ (۵۷)، ۱۴۹-۱۸۴.
- منتی، وحید؛ عرب مازار یزدی، محمد و خازن، آتنا. (۱۴۰۲). بررسی واکنش‌های حسابرسان داخلی به خطرهای تقلب. *دانش حسابداری*، ۱۴ (۵۲)، ۱۱۹-۱۴۱.

مهدوی، غلامحسین و قهرمانی، علیرضا. (۱۳۹۳). ارائه الگویی برای کشف تقلب به وسیله حساب‌برسان با استفاده از شبکه عصبی مصنوعی. *دانش حسابرسی*، ۱۷(۶۷)، ۴۵-۷۰.

Abdo, M., Feghali, Kh. & Zgheib, M.A. (2022). The role of emotional intelligence and personality on the overall internal control effectiveness: Applied on internal audit team member's behavior in Lebanese companies. *Asian Journal of Accounting Research*, 7: 195-207.

Akinbowale, O.E., Klingelhöfer, H.E., & Zerihun, M.F. (2020). An innovative approach in combating economic crime using forensic accounting techniques. *Journal of Financial Crime*, 27(4), 1253-1271. Doi:10.1108/JFC-04-2020-0053.

Association of Certified Fraud Examiners (ACFE). (2016). Report to the Nations on Occupational Fraud and Abuse, TX: ACFE.

Ademola, L.S., Ayoib, B.C., & Popoola, O.J. (2017). The forensic accountants' skills and ethics on fraud prevention in the Nigerian public sector. *Academic Journal of Economic Studies*, 3(4), 77 – 85.

Alizadegan, L., Samadi Largani, M. & Imeni, M. (2023). An analysis of auditor's capability on fraud detection using the planned behavior theory perspective: the impact of auditor's experience and personality type with respect to the role of professional skepticism. *Financial Accounting and Auditing Researches*, 15 (57), 149-184. [in Persian].

Barzegar Abbaspour, K., Eslami Mofid Abadi, H. & Ebrahimi Shaghaghi, M. (2023). The effect of the auditor attributes and board of directors' structure on the possibility of fraudulent financial statements of commercial companies. *Judgment and Decision Making in Accounting*, 2(7), 115-145. [in Persian].

Beshkoh, M., Hasanzadeh, A. & Moradipour Jivandehi, M. (2012). Examining the importance of ethics in auditing. *Auditor*, 61(14), 120-126. [in Persian].

Choo, A.S., Linderman, K. W., & Schroeder, R.G. (2007). Method and psychological effects on learning behaviors and knowledge creation in quality improvement projects. *Journal of Management Science*, 53(3), 437-450.

Chui, L. (2010). An experimental examination of the effects of fraud specialist and audit mindsets on fraud risk assessments and the development of fraud-related problem representations. East Eisenhower Parkway, USA.

Clements, L.H. (2020). Personality traits common to fraud investigators. *Journal of Financial Crime*, 27: 119-29.

Cressey, D. R. (1953). Other people's money; a study of the social psychology of embezzlement.

Davari, A. & Rezazadeh, A. (2018). Structural equation modeling with PLS software. Tehran: Academic Jahad Publishing Organization. [in Persian].

- Devi, S. & Saini, R.R. (2022). A study of auditor's awareness of forensic accounting and reception on fraud. *Stochastic Modeling & Applications*, 26 (3), 451-460.
- DiGabriele, J.A. (2008). An empirical investigation of the relevant skills of forensic accountants. *Journal of Education for Business*. 83 (6), 331-338. DOI: 10.3200/JOEB.83.6.331-338.
- Emerson, D.J. & Yang, L. (2012). Perceptions of auditor conscientiousness and fraud detection. *Journal of Forensic & Investigative Accounting*, 4, 110-41.
- Fernandhytia, F., & Muslichah, M. (2020). The effect of internal control, individual morality and ethical value on accounting fraud tendency. *Media Ekonomi dan Manajemen*, 35(1), 112-127. DOI: 10.24856/mem.v35i1.1343.
- Gagnon, S. & Gould, S. (2019). Paying professional ethics more than lip service. IFAC.
- Geng, X., & Yang, D. (2021). Intelligent prediction mathematical model of industrial financial fraud based on data mining. *Mathematical Problems in Engineering*, 1, 1-8.
- Gray, O. R. & Moussalli, S. D. (2006). Forensic accounting and auditing united again: a historical perspective. *Journal of Business*, 2, 15-25.
- Gullkvist, B., & Jokipii, A. (2015). Factors influencing auditors' self-perceived ability to assess fraud risk. *Nordic Journal of Business*, 64: 40-63.
- Houck, M.M., Kranacher, M., Morris, B., Riley, R.A., Robertson, J. & Wells, J.T. (2006). Forensic accounting as an investigative tool. *CPA Journal*, 76(8), 68-79.
- Kravitz, R.H. (2012). Auditors' responsibility for detecting fraud: putting ethics and morality first. *The CPA Journal; New York*, 82(6), 24.
- Lateef, S., Rashid, N.N.M., Mubaraq, S., Abubakar, U.F. (2019). Capability requirements on fraud prevention in the Nigerian public sector: the perception of professional accountant. *Applied Economics & Business*, 3 (2), 10.
- Luciak, A.D. & Lepsinger, R. (1999). Art & science of competency models. Jossey-Bass San Francisco, CA.
- Mahdavi, Gh. & Ghahremani, A.R. (2014). Presenting a model for fraud detection by auditors using artificial neural network. *Audit knowledge*, 17 (67), 45-70. [in Persian].
- Mansor, N., & Abdullahi, R. (2015). Fraud triangle theory and fraud diamond theory. Understanding the convergent and divergent for future research. *International Journal of Academic Research in Accounting Finance and Management Sciences*, 1(4), 38-45.
- Mat Ridzuan, N. I., Said, J., Razali, F. M., Abdul Manan, D. I., & Sulaiman, N. (2022). Examining the role of personality traits, digital technology skills and competency on the effectiveness of fraud risk assessment among external auditors. *Journal of Risk Financial Management*, 15(11), 536.

- Mennti, V., Arabmazar Yazdi, M. & Khazen, A. (2023). Internal auditors' responses to fraud risks. *Journal of Accounting Knowledge*, 14 (52), 119-141. [in Persian].
- Murdiansyah, I. (2022). Religious accountant as fraud reducer. *International Journal of Religious and Cultural Studies*, 4(1), 113-122.
- Muthusamy, G. (2011). Behavioral intention to use forensic accounting services for the detection and prevention of fraud by large Malaysian companies Curtin University.
- Nguyen, T. & Nguyen, V.B. (2023). Ethical issues of Vietnamese auditors: applying the fraud triangle model. L. *International Journal of Professional Business Review*, 8 (6), 1-11.
- Nurim, Y., Elrifi, M. Y., Mahardika, S. N., & Harjanto, N. (2023). The role of knowledge level and personal perspective of risk on fraud risk assessment consistency: a quasi-experimental method. *Review of Integrative Business and Economics Research*, 12(1), 124-133 .
- Odhiambo, O. (2022). Exploring the machine learning and artificial intelligence algorithm needed to detect healthcare financial statement anomalies. Colorado Technical University ProQuest Dissertations Publishing.
- Pali, E.J. (2022). The effect of fraud prevention, fraud detection, investigative audits, and professionalism of auditors on efforts to minimize fraud in the financial statements of companies in Makassar City, Indonesia.
- Popoola, O.M. (2014). Forensic accountants, auditors and fraud: capability and competence requirements in the Nigerian public sector. Doctor of Philosophy, Universiti Utara Malaysia September 2014.
- Pashaei Fashali, M., Azadi Hir, K. & Vatanparast, M. (2021). Investigating the effect of professional ethics and personal moral philosophy on auditors' fraud detection capability according to moderating role of professional skepticism. *Journal of Value & Behavioral Accounting*, 5 (10) :319-349. [in Persian].
- Payne, D., & Landry, B. (2005). Similarities in business and IT professional ethics: the need for and development of a comprehensive code of ethics. *Journal of Business Ethics*, 62(1), 73-85.
- Pramuki, N. M. W. A., & Agustine, K. D. (2023). The effect of red flags and internal bank auditor professional skepticism on fraud detection in Denpasar. *Asian Journal of Economics, Business and Accounting*, 23(8), 36–43. <https://doi.org/10.9734/ajeba/2023/v23i8952>.
- Rahim, S., Muslim, M., & Leo, M. (2018). Government auditor performance: the main role of locus of control. *International Conference and Call for Paper*.
- Ramaswamy, V. (2005). Corporate governance and the forensic accountant. *The CPA Journal*, (75), 69-70.
- Rohr, J. A., & Storing, H. J. (2017). Ethics for bureaucrats: An essay on law and values. Routledge.

- Rusmana, O., & Tanjung, H. J. J. E., Bisnis, Dan Akuntansi. (2020). Identifikasi kecurangan laporan keuangan dengan fraud pentagon studi empiris BUMN terdaftar di Bursa Efek Indonesia. 21(4).
- Sawant, C.S. (2020). Corporate social responsibility audit in the context of India. *Training and Placement Officer*, 10(8), 1-10 .
- Ugwu, J.I. (2021). Forensic accounting and fraud control in Nigeria: a critical review. *Research Journal of Finance and Accounting*, 12(10), 112-120 .
- Ugwunta, D.O., Ugwuanyi, U. & Ngwa, Ch.U. (2018). Effect of audit quality on market price of firms listed on the Nigerian stock market. *Journal of Accounting and Taxation*, 10(6), 61-70 .
- Ulimsyah, U. (2021). Whistleblowing's effectiveness in preventing fraud through forensic audit and investigative audit. *Point of View Research Accounting and Auditing*, 2(1), 81-91. <https://doi.org/10.47090/povraa.v2i1.116>.
- Umar, H., Safaria, S., Mudiari, W., Purba, R.B., Harsono, H. & Karyaningsih, K. (2020). HU-model effectiveness in corruption detection. *Budapest International Research and Critics Institute-Journal (BIRCI-Journal)*, 4 (4).
- Verwey, I.G.F., & Asare, S.K. (2022). The joint effect of ethical idealism and trait skepticism on auditors' fraud detection. *Journal of Business Ethics*, 176, 381–95. DOI: 10.1007/s10551-020-04718-8.
- Yaqoub, M., Hamad, Sh., Alhammadi, H., Elkelish, W.W., Abdelbagi Abdalla, Y. & Hussain, A. (2023). Understanding accounting fraud motivation, protection procedures, and firms' performance: External auditors' perspective. *Corporate Governance and Organizational Behavior Review*, 7 (3), 19-26.